

POSTANOWIENIE

Dnia 7 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Grela (przewodniczący)

SSN Jacek Widło (sprawozdawca)

SSN Kamil Zaradkiewicz

w sprawie z powództwa B. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w W.
(poprzednio B. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w W.)
przeciwko P. C.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 7 lutego 2023 r.

w Izbie Cywilnej w Warszawie,

skargi kasacyjnej pozwanego

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 12 marca 2020 r., sygn. akt VII AGa 548/19,

**1. przedstawia do rozstrzygnięcia składowi powiększonemu
Sądu Najwyższego następujące zagadnienie prawne budzące
poważne wątpliwości: "czy art. 115 k.c. stosuje się do biegu
przedawnienia";**

2. odracza rozpoznanie sprawy.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 12 marca 2020 Sąd Apelacyjny w Warszawie zmienił zaskarżony wyrok oddalający powództwo Sądu Okręgowego w Warszawie z 3 kwietnia 2019 r. w ten sposób, że: 1. zasądził od pozwanego P. C. na rzecz powoda B. sp. z o.o. w W. kwotę 218.700 zł z odsetkami umownymi za opóźnienie

oraz kwotę 19.440 zł z odsetkami umownymi za opóźnienie; 2. zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 22.707 zł tytułem zwrotu kosztów procesu; oraz 20.007 zł tytułem zwrotu kosztów w instancji odwoławczej.

Sądy oparły swoje rozstrzygnięcie na następującym stanie faktycznym. Strony - B. sp. z o.o. z siedzibą w W. oraz P. C. - zawarły umowę dystrybucyjną, na podstawie której pozwany dokonywał od powódki zakupów sprzętu medycznego. W umowie strony ustaliły możliwość dokonania zwrotu towaru za zgodą pisemną B.. Zgodnie z postanowieniami umowy wszystkie zamówienia wymagały akceptacji sprzedającego w formie pisemnej. Strony wskazały, że dostawy mają być dokonywane do siedziby pozwanego do Ł. na warunkach CIF. Cena towarów miała wynikać z załączonej wyceny, zwrot towaru mógł nastąpić jedynie za zgodą powoda. W przypadku zwrotu towaru wymagane było, by towar miał jeszcze, co najmniej 9 miesięcy okresu ważności. 27 sierpnia 2015 r. pozwany, po uprzednim ustaleniu ustnym warunków umowy (zamówienia), mailowo zamówił u powódki stenty L. „zgodnie ze specyfikacją i ilością ustaloną na wczorajszym spotkaniu” - 45 sztuk. Pozwany otrzymał zamówiony towar 28 sierpnia 2015 r. 27 sierpnia 2015 r. za dostarczony pozwanemu towar wystawiona została faktura VAT nr [...] na kwotę 218.700 zł brutto z terminem płatności 90 dni, doręczonej 28 sierpnia 2015 r. Pozwany jej nie opłacił. 10 października 2015 r. pozwany wysłał do przedstawiciela powódki SMS-a zawierającego zamówienie, z zaznaczeniem sprawa pilna, ze względu na termin zabiegu. Towar został dostarczony do [...] Szpitala Klinicznego i wykorzystany w czasie zabiegu. W wewnętrznej korespondencji sprzedającego ww. wiadomość tekstowa była traktowana jako zamówienie ze strony dystrybutora. Według ustaleń sądu informację o zapotrzebowaniu na te towary w [...] Szpitalu Klinicznym w B. pozwany przekazał jako osoba współpracując z trzecim podmiotem, który przygotowywał na rzecz szpitala sprzęt do operacji. 19 października 2015 r. wystawiono i mailowo doręczono pozwanemu drugą fakturę VAT nr [...] za cztery stenty o wymiarach wskazanych w SMS pozwanego, na kwotę 19 440 zł z 90 dniowym terminem płatności. Pozwanego oznaczono jako nabywcę, zaś jako adres dostawy wskazano [...]SK w B., pozwany nigdy nie opłacił należności wskazanej w tej fakturze. Od 19 października 2015 r. do marca 2016 r. strony prowadziły rozmowy w przedmiocie przedłużenia terminu przydatności

stentów dostarczonych na podstawie zamówienia z 27 sierpnia 2015 r. Powód zawiadomił pozwanego, że zostaną one wymienione pod koniec stycznia 2016 r. Dnia 23 marca 2016 r. kupujący odesłał towar sprzedającemu. Tego samego dnia powódka poinformowała, że rozpoczyna proces zbierania produktów przeterminowanych oraz z krótką datą przydatności i wymiany ich na towary z datą dłuższą (relabelling). Następnego dnia kupujący poinformował, że odesłał towar na adres siedziby strony powodowej wraz z prośbą o wystawienie faktury korygującej. Pismem z 25 kwietnia 2016 r. powódka poinformowała pozwanego, że nie może przyjąć zwrotu. Sprzedający wskazał przy tym, że wynika to z tego, iż zwracany towar musi mieć „datę ważności minimum 7 miesięcy”. Sprzedający uznał, że pozwany nie dochował wymagań procedury relabellingu, gdyż to on powinien odebrać te produkty w tym celu, powód odesłał pozwanemu towar, nie podjął żadnych czynności zmierzających do zmiany przydatności okresu ważności dostarczonych pozwanemu stentów.

Sąd pierwszej instancji uznał za zasadny zarzut przedawnienia podniesiony przez pozwanego w zakresie kwoty 218.700 zł wskazanej w fakturze VAT nr [...]. Wskazał, że zgodnie z art. 115 k.c., jeżeli koniec terminu do wykonania czynności przypada na dzień uznany ustawowo za wolny od pracy lub na sobotę, termin upływa następnego dnia, który nie jest dniem wolnym od pracy ani sobotą. 25 listopada 2017 r. wypadła w sobotę, a 26 listopada 2017 r. w niedzielę, jednak zdaniem sądu przepis ten nie ma zastosowania do obliczania terminów przedawnienia. Zasady ich wyznaczania regulowane są przez Tytuł V, Księgi I kodeksu cywilnego, natomiast art. 115 k.c. reguluje terminy na wykonanie czynności. Przedawnienie nie stanowi „czynności” w żadnym rozumieniu tego terminu i następuje ex lege.

Z tych powodów między innymi Sąd Okręgowy oddalił powództwo. Od wyroku apelację złożył powód.

W ocenie Sądu Apelacyjnego apelacja powoda okazała się w całości uzasadniona.

Trafne także, zdaniem Sądu Apelacyjnego, okazały się zarzuty naruszenia prawa materialnego. Wskazał, że Sąd pierwszej instancji uznał, że roszczenie

o zapłatę 218.700 zł, uległo przedawnieniu z dniem 25 listopada 2017r., gdyż powód nie przerwał terminu przedawnienia wytaczając powództwo 27 listopada 2017 r. Wynikało to z faktu, że Sąd pierwszej instancji stanął na stanowisku, że art. 115 k.c. nie ma zastosowania przy obliczaniu terminu przedawnienia. Natomiast Sąd Apelacyjny stanął na stanowisku, że art. 115 k.c. ma zastosowanie także do terminów przedawnienia powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego. Zdaniem Sądu odwoławczego, skoro w przepisach regulujących problematykę przedawnienia, nie zostały przewidziane odrębne reguły dotyczące sposobu obliczania terminów, musi to oznaczać, że do biegu terminu przedawnienia znajdują zastosowanie ogólne przepisy dotyczące terminu, a więc art. 110-116 k.c. Należy zatem przyjąć, że przewidziana w art. 115 k.c. reguła korygująca obliczanie terminów winna znaleźć zastosowanie wobec terminów przedawnienia w tych przypadkach, w których ocenie podlega prawna skuteczność podjętej przez wierzyciela czynności mającej doprowadzić do przerwania biegu przedawnienia - art. 123 § 1 k.c. W rozpoznawanej sprawie roszczenie powoda o zapłatę kwoty 218.700 zł stało się wymagalne 25 listopada 2015r., termin przedawnienia upływał 25 listopada 2017r., (sobota) w oparciu o art. 115 k.c. uległ przesunięciu na 26 listopada (niedziela), a następnie dalszemu przesunięciu na 27 listopada 2017r. (poniedziałek). Powód wytoczył w tym dniu powództwo o zapłatę i tym samym przerwał bieg terminu przedawnienia określony w art. 554 k.c., przed jego upływem. Z tych względów Sąd Apelacyjny podzielił zarzut naruszenia art. art. 115 k.c. w zw. z art. 123 § 1 pkt 1 k.c. poprzez ich nieprawidłową wykładnię oraz art. 117 § 2 k.c.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego uwzględniającego powództwo skargę kasacyjną złożył pozwany, zaskarżając wyrok w całości.

Na podstawie art. 398' § 1 pkt 1 i 2 k.p.c. skargę kasacyjną oparł między innymi na następujących zarzutach naruszenia prawa materialnego art. 115 k.c. w zw. z art. 123 § 1 pkt 1 k.c. poprzez jego nieprawidłową wykładnię oraz art. z art. 117 § 2 k.c. poprzez jego niezastosowanie i w konsekwencji uznanie, iż zarzut przedawnienia roszczenia nie został podniesiony skutecznie przez pozwanego, gdyż koniec biegu terminu przedawnienia przypadający w sobotę upływa dopiero kolejnego dnia roboczego - w poniedziałek.

W odpowiedzi na skargę powód wniósł o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy powziął poważne wątpliwości co do wykładni art. 115 k.c. i w związku z tym postanowił przedstawić zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia składowi 7 sędziów Sądu Najwyższego (art. 82 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, jedn. tekst: Dz.U. z 2019 r. poz. 825 ze zm.). Od sposobu przeprowadzenia wykładni tego przepisu zależy wynik sprawy, w szczególności zasadność lub jego brak podniesionego zarzutu przedawnienia. Istotne zagadnienie prawne dotyczy tego, czy art. 115 k.c. dotyczy końca biegu terminu przedawnienia i czy może wpływać na jego wydłużenie. W kwestii tej w rachubę mogą wchodzić dwa kierunki wykładni.

Zgodnie z pierwszym poglądem art. 115 k.c. w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2017 r. ma zastosowania także do liczenia terminu przedawnienia. Pogląd taki reprezentował Sąd drugiej instancji.

Zgodnie z drugim poglądem art. 115 k.c. w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2017 r. nie ma zastosowania do liczenia terminu przedawnienia. Pogląd taki reprezentował Sąd pierwszej instancji.

Na rzecz pierwszego poglądu przemawiają następujące argumenty. Po pierwsze, art. 115 k.c. jest przepisem znajdującym się w części kodeksu cywilnego regulujących ogólne przepisy dotyczące terminów, a więc art. 110 - 116 k.c. Z usytuowania tej jednostki redakcyjnej wynika, że powinien mieć zastosowanie do biegu terminu przedawnienia. Po drugie, strona w istocie może podjąć czynności zmierzające do przerwania biegu terminu przedawnienia. Ma więc na to prawo do ostatniego dnia upływu biegu terminu przedawnienia. Przepis art. 115 k.c. wskazuje, że odnosi się wprost do terminu do dokonania czynności prawnej. Powstaje więc pytanie, czy termin przedawnienia jest terminem do wykonania czynności, o którym mowa w art. 115 k.c., a ujmując rzecz ogólniej czy przepis art. 115 k.c. stosuje się do terminów przedawnienia. Jeżeli chodzi o orzecznictwo Sądu Najwyższego, to jednoznaczne stanowisko w tym względzie zawarto w wyroku z 13 kwietnia 2007 r., III CSK 409/06. Uznano w nim, że do określenia końca

terminu przedawnienia roszczenia o zawarcie umowy przyrzeczonej należy stosować art. 115 k.c. Można mieć wątpliwości, czy termin ten jest terminem do dokonania określonej czynności, lecz terminem, po upływie którego dłużnik uzyskuje kompetencję do podniesienia zarzutu przeciwko wierzycielowi a więc powstania lub ustania określonych kompetencji (np. skutecznego podniesienia zarzutu przedawnienia). Jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu ww. wyroku, w przepisach regulujących problematykę przedawnienia (ani tym bardziej w przepisach dotyczących umowy przedwstępnej) nie zostały przewidziane odrębne reguły dotyczące sposobu obliczania terminów. Oznacza to więc, według tego poglądu, że do biegu terminu przedawnienia znajdują zastosowanie ogólne przepisy dotyczące terminów, a więc art. 110–116 k.c. Dlatego do określenia końca terminu przedawnienia roszczenia należy stosować art. 115 k.c.

Wskazując inne argumenty na rzecz pierwszego poglądu, należy zauważyć, że na zagadnienie należy spojrzeć nieco szerzej, przez pryzmat kompetencji wierzyciela do podjęcia czynności zmierzających do przerwania biegu terminu przedawnienia. Takie zachowanie polegające na dokonaniu czynności musi być dokonane w terminie przedawnienia. Skoro termin do dokonania czynności zmierzającej do przerwania biegu terminu przedawnienia wypada w sobotę lub dzień ustawowo wolny od pracy, brak jest racjonalnych podstaw by wyłączyć spod zakresu działania art. 115 k.c., tego rodzaju czynność. Reguła korygująca obliczanie terminów powinna znaleźć zastosowanie wobec terminów przedawnienia w tych przypadkach, w których ocenie podlega prawna skuteczność podjętej przez wierzyciela czynności mającej doprowadzić do przerwania biegu przedawnienia (por. art. 123 § 1 k.c.). Należy zauważyć, że stan prawny, dotyczący unormowania z art. 115 k.c. uległ zmianie wraz z wejściem w życie z dniem 1 stycznia 2017 r. ustawy z 16 grudnia 2016 r. o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy otoczenia prawnego przedsiębiorców (Dz.U. z 2016 r. poz. 2255 ze zm.). W obecnie obowiązującym stanie prawnym soboty nadal nie są dniami ustawowo wolnymi od pracy, jednak na gruncie art. 115 k.c. zrównane zostały przypadki, w których koniec terminu do wykonania czynności przypada na dzień uznany ustawowo za wolny od pracy, z tymi, gdy przypada on w sobotę. Zgodnie z art. 21 przepisów przejściowych przepis art. 115 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym

ustawą nowelizującą, stosuje się do terminów, które nie upłynęły przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Skoro ustawa weszła w życie 1 stycznia 2017r., to w dniu jej wejścia nie upłynął jeszcze termin przedawnienia roszczeń dochodzonych pozwem w niniejszej sprawie.

Dodatkowo należy wskazać, że Sąd Najwyższy uznał także, że art. 115 w zw. z art. 175 k.c. ma zastosowanie także do biegu zasiedzenia, przyjmując ten pogląd bez szerszego uzasadnienia (postanowienie Sądu Najwyższego z 6 czerwca 2018 r., III CSK 61/18).

Reasumując, jeżeli powstanie lub ustanie określonego skutku prawnego jest uzależnione od tego, czy w danym terminie zostanie podjęta określona czynność np. skutkująca przerwaniem biegu terminu przedawnienia lub zasiedzenia, to termin ten stanowi termin do wykonania czynności i znajduje do niego zastosowanie art. 115 k.c. Takim terminem będzie m.in. termin przedawnienia oraz zasiedzenia bowiem nastąpienie skutku w postaci przedawnienia roszczenia i powstania możliwości podniesienia przez dłużnika zarzutu przedawnienia jest uzależnione od tego, czy w trakcie biegu tego terminu wierzyciel podejmie czynność prowadzącą do przerwania biegu tego terminu.

Za uznaniem terminu przedawnienia za termin do wykonania czynności opowiadają się także przedstawiciele doktryny. Wskazać tu można P. Machnikowskiego (P. Machnikowski [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Art. 118 KC, E. Gniewek, P. Machnikowski, wyd. 9, Warszawa 2019, B. Kordasiewicz (B. Kordasiewicz [w:] System Prawa Prywatnego. Tom 2. Prawo cywilne - część ogólna, red. Z. Radwański, A. Olejniczak, wyd. 3, 2019), A. Zbiegień-Turzańską (A. Zbiegień-Turzańska [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Art. 115 KC, red. K. Osajda, wyd. 28, 2021), K. Skubisz-Kępkę (K. Skubisz-Kępka [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1-125). Art. 115 KC, red. M. Tras, M. Habdas, Warszawa 2018).

Zgodnie z drugim poglądem art. 115 k.c. (także w brzmieniu obowiązującym od 1 stycznia 2017 r.) nie ma zastosowania dla liczenia terminu przedawnienia. Za tym poglądem przemawiają następujące argumenty. Po pierwsze, upływ terminu przedawnienia nie może być traktowany jako termin do dokonania czynności

prawnej. Czynność prawna procesowa obejmująca skutki materialnoprawne to ewentualnie wniesienie pozwu przerywającego bieg terminu przedawnienia, i jej może dotyczyć kwalifikacja czynności a nie samego przedawnienia, z upływem którego dłużnik zyskuje kompetencje do podniesienia zarzutu upływu czasu i uchylenia się od obowiązku przymusowego spełnienia świadczenia.

Po drugie, nie można przez czynność prawną, w tym przypadku wniesienie pozwu wpływać na długość terminu przedawnienia, można przerwać bieg terminu przedawnienia ale tylko wtedy jeżeli dokona się tego w przewidzianym ustawą terminie, który nie podlega wydłużeniu przez fakt wniesienia pozwu np. w sobotę. Wierzyciel może wnieść powództwo do sądu także w sobotę lub w niedzielę (korzystając z usług operatora publicznego). Jeżeli nie dokona tego w terminie dłużnik uzyskuje kompetencję do podniesienia skutecznego zarzutu przedawnienia. Jego obowiązkiem jest przerwanie biegu terminu przedawnienia w ostatnim możliwym dniu wynikającym z przepisów ustawy wskazującego na długość terminu.

Po trzecie, w świetle przeciwnego stanowiska art. 115 k.c. nie może mieć zastosowania do terminu przedawnienia, ponieważ termin przedawnienia nie jest terminem końcowym (art. 116 § 2 k.c.), z którego upływem ustają skutki prawne określonej czynności, lecz terminem początkowym (art. 116 § 1 k.c.), z którego upływem następuje skutek w postaci powstania kompetencji dłużnika do podniesienia zarzutu przedawnienia. Po czwarte, nie jest też terminem do dokonania czynności. Przedawnienie, a ściślej jego skutki następują z mocy prawa po upływie jego terminu niezależnie od woli stron. Jedynie wierzyciel ma wpływ na czynności które polegają na przerywaniu biegu terminu przedawnienia nie oznacza to jednak, że własnym działaniem może korygować i wydłużać te terminy. Może co najwyżej je przerwać.

Można też uznać, że termin przedawnienia jest jednocześnie terminem końcowym (z jego upływem ustaje możliwość podjęcia przez wierzyciela czynności prowadzących do przerywania biegu tego terminu) i terminem początkowym (z jego upływem powstaje kompetencja dłużnika do podniesienia zarzutu przedawnienia).

Po piąte w świetle nowelizacji przepisów o przedawnieniu, ustawodawca normatywnie określił ścisłą, sztywną regułę upływu końca przedawnienia.

O ile można mieć pewne wątpliwości co do końca biegu terminu przedawnienia przed nowelizacją art. 118 k.c., to po nowelizacji tego przepisu ustawodawca wprost kwestię końca upływu terminu przedawnienia uregulował i jest to regulacja szczególna do unormowania art. 115 k.c.

Zgodnie z obecnym brzmieniem art. 118 k.c., "jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, termin przedawnienia wynosi sześć lat, a dla roszczeń o świadczenia okresowe oraz roszczeń związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej - trzy lata. Jednakże koniec terminu przedawnienia przypada na ostatni dzień roku kalendarzowego, chyba że termin przedawnienia jest krótszy niż dwa lata. Artykuł 118 k.c. został zmieniony przez art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 13 kwietnia 2018 r. (Dz.U. z 2018, poz.1104) i wszedł w życie z dniem 9 lipca 2018 r.

W sprawie zastosowanie znajdzie stan prawny sprzed nowelizacji, ale wobec niezmienionej treści art. 115 k.c., należałoby przyjąć, że koniec biegu terminu przedawnienia może określić wyłącznie ustawodawca i wprowadzić swoisty mechanizm „sztywny” ustalania końca jego upływu. Obecnie jest to 31 grudnia roku, w którym upływał termin przedawnienia, poprzednio był to ostatni dzień upływu terminu przedawnienia. Skoro ustawodawca w sposób „sztywny” zdecydował się na ustalenie reguły upływu biegu terminu przedawnienia na koniec roku kalendarzowego, to po pierwsze oznacza to, że mechanizm ten ma charakter *ius cogens* i nie może być modyfikowany wolą stron, a po drugie w stanie prawnym sprzed nowelizacji miał także charakter „sztywny” i związany był z upływem konkretnej długości terminu przedawnienia bez możliwości jakiegokolwiek korekty. Był więc tylko inaczej określony, co nie oznaczało, że można było stosować do niego art. 115 k.c. Oznaczało by to uznanie, że przedawnienie upływa z końcem ostatniego dnia jego terminu i nie może na niego wpłynąć kwestia podejmowania czynności zmierzających do przerwania tego terminu (art. 115 k.c.).

Reasumując, w świetle tego poglądu terminami do wykonania czynności nie będą te terminy, z których upływem z mocy prawa nastąpią lub ustaną określone skutki. Pojęciem terminu do wykonania czynności nie są objęte te terminy, „których upływ nie nakłada na żaden podmiot obowiązku działania albo zaniechania, lecz powoduje powstanie albo ustanie określonych kompetencji”. Ma to miejsce

w przypadku upływu terminu przedawnienia. W doktrynie stanowisko wykluczające możliwość stosowania art. 115 k.c. do terminów przedawnienia reprezentują: J. Gudowski (J. Gudowski [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, cz. 2 (art. 56-125). Art. 115 i 118 KC, red. J. Gudowski, Warszawa 2021), K. Mularski (K. Mularski [w:] Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1-352. Art. 115 KC, red. M. Gutowski, wyd. 2, Warszawa 2018), R. Strugała (R. Strugała [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Art. 115 KC, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, wyd. 9, Warszawa 2019), M. Mataczyński, M. Saczywko (M. Mataczyński i M. Saczywko [w:] Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1-352. Art. 118 KC, red. M. Gutowski, wyd. 2, Warszawa 2018).

Sąd Najwyższy w niniejszym składzie jest zdania, że rozważane zagadnienie prawne należy rozstrzygnąć w ten sposób, że zarówno przed nowelizacją art. 115 k.c. oraz art. 118 k.c. jak i po ich nowelizacji do upływu końca terminów przedawnienia nie stosuje się art. 115 k.c.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.

(r.g.)

[ms]